

»Zvezdno nebo nad nami je odprta knjiga nevsakdanjih zgodb«, sem pred leti nekje zapisal. In to je res. Ne moreš verjeti, kaj vse najdemo na nebu. Tam je skrito ogromno ljubezni in tudi veliko sovraštva in maščevanja, prijaznih in lepih stvari in spet grdih reči vse do krutih ubojev, bitk in vojn. Tam je spravljenih tudi veliko pravljичnih bitij, med njimi številne pošasti, čudnega videza in nenavadnih lastnosti.

Pravljичna bitja na zvezdnem nebu

V spisu se bomo omejili na pošasti. Ene so neposredno naslikane oziroma prikazane v ozvezdijih in jih lahko vidimo, po svoje občudujemo ali se srhljivo zmrdujemo nad njimi, druge pa so samo omenjene v nebesnih mitoloških zgodbah in se jih lahko ob branju zgodb samo predstavljamo take ali drugačne.

Med pošastmi, ki jih lahko vidimo na slikah ozvezdij, so na primer Hidra ali Vodna kača, ki jo je zvito premagal Heraklej, Kača, ki jo v rokah nosi Kačenosec, Kerber, ki ga davi Heraklej, iznakažen Kit, ki ga je obvladal Perzej, odsekana Glava grozne Meduze, nepremagljivi Lev, ki ga je pogubil Heraklej, Zmaj, ki slabo straži zlata jabolka in je zato kaznovan, nekakšne pošasti so tudi štirinožni Kentavri, dva prikazana v dveh ozvezdijih. Na zvezdnih kartah pa ne vidimo recimo Tifona in Minotavra, ki se ju lahko samo predstavljamo po opisu iz zgodb o Ribah in Vencu (o Ariadni).

Nekaj malega bomo napisati le o nekaterih pošastih, ki jih lahko vidimo naslikane v ozvezdijih. O enih več vemo, o drugih manj. Povedali bomo del njihove mitološke zgodbe in prikazali sliko. Z največ pošastmi je bil povezan največji grški mitološki junak Heraklej (s Hidro, Kerberjem, Levom, Zmajem, ...), nato junak Perzej (s Kitom, Meduzo, ...) itn. Večkrat je tudi razmeroma težko ugotoviti, ali gre za pošast ali za kaj drugega.

Ustavili se bomo pri Kači, Kerberju, Kitu in Meduzi, za nekaj ostalih pošasti pa najdemo njihove opise in tudi slike v zgodbah, objavljenih na Domoznanstvu Knjižnice A. T. Linharta, Radovljica, in seveda na svetovnem spletu.

•

Dvanajst junaštev ali zelo, zelo težkih del je moral opraviti Heraklej, da bi opral krivdo za umor svoje družine, ki ga sploh ni storil. To je naredila ljubo-sumna Zevsova žena, boginja Hera, ki je skrajno sovražila Herakleja, Zevsovega sina. Enajsto in verjetno eno najtežjih del je bilo, da je moral iti dol k Hadu v podzemni svet mrtvih in nazaj na zemljo pripeljati strašnega triglavega psa Kerberja, ki je čuval vhod v Hadovo podzemsko kraljestvo. Kerber je bil pošastni pes z ostudnimi žreli, iz katerih je neprestano kapljala strupena slina.

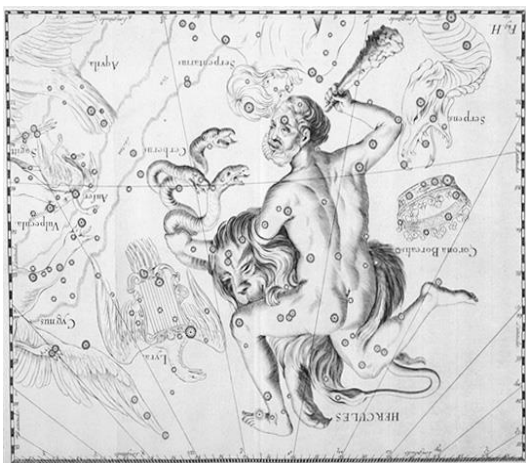
Imel je zmajski rep, namesto dlak pa so se zvijale sikajoče kače. Vsi so se ga bali, saj je vsakega s slino ubil, če se je samo približal vhodu. Tako nihče ni mogel priti do Hada. Le najbolj junaški Heraklejši si je utrl pot do Hadovega prestola. Od Hada je zahteval, da mu izroči psa.

"Tvoj je, če lahko opraviš z njim brez tvoje gorjače ali strupenih puščic", mu je hladnokrvno rekel Had. V strašni borbi se je Heraklejši spopadel s psom, ga zagrabil za vrat in ga strašansko davil do pokorščine. Premagal ga je in nato vsega ponižnega pripeljal gor na zemljo.

Kačenosec ali Eskulap ali Zdravilec je smrt preprečeval s čudežnim zeliščem, ki ga je odkril s pomočjo kače. Ko je ubil neko kačo, se je k ubiti kači priplazila druga kača, ji prinesla neznano zel in ji jo stlačila v usta. Mrtva kača je nenadoma oživela.

Zdravilec je pobral ostanke tega zelišča. Med rastlinami na okoliških poljih je iskal zelišče, ki je oživilo mrtvo kačo. Končno ga je našel. Začel ga je gojiti in dajati bolnikom. Z njim je čudežno ozdravil že umirajoče in celo oživel tiste, ki so pravkar umrli.

Levo: Heraklejši, v ozvezdju prikazan kot orjak z ukročenim triglavim Kerberjem in premaganim Levom.

Desno: Orjak Kačenosec (Serpentarius, tudi Ofijuh) trdno in zanesljivo drži dolgo velikansko kačo s pošastno glavo v svojih rokah.

Ko je Eskulap s svojim čudežnim zeloščem znal premagovati smrt, mrtve duše niso več prihajale v podzemni svet. Vladar podzemnega kraljestava, Had, se je pritoževal, da mu v podzemlje prihaja vse manj mrtvakov in da bo ob posel, če se bo Eskulap še naprej posmehoval smrti. "Človek ne sme postati nesmrten kot bogovi", so skupno menili bogovi. Tega niso mogli dovoliti. Nesmrtni so lahko samo bogovi.

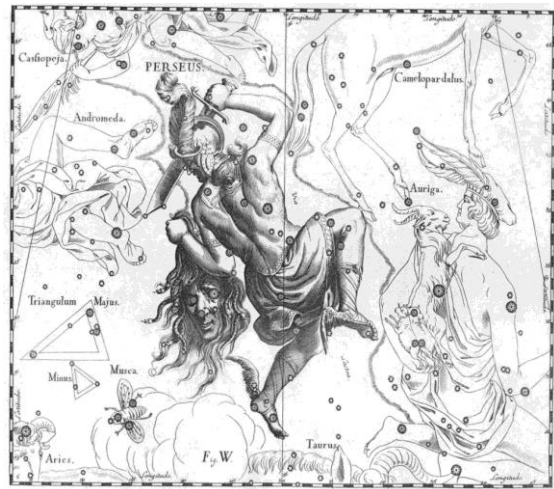
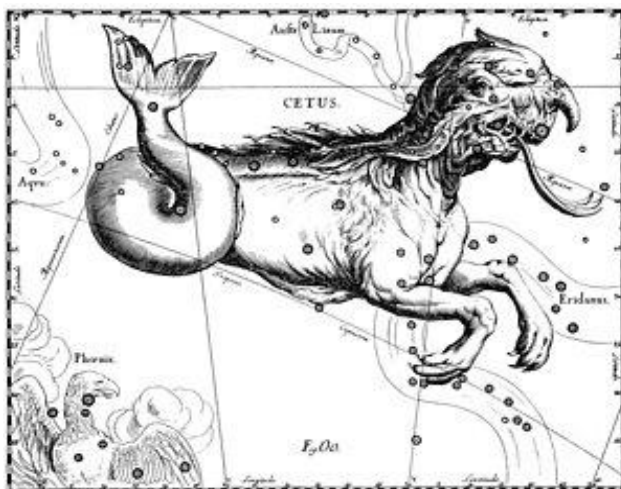
Zato je Zevs z eno svojih smrtonosnih strel ubil Eskulapa. Vendar pa je spominj nanj ohranil. Za vse večne čase ga je postavil kot ozvezdje na nebo.

S Kitom in Meduzo pa je neposredno povezan Heraklejev praded, junak Perzej. S svojo lepo mamo Danajo se je po spletu okoliščin znašel na nekem otoku. Ko je otoški kralj zagledal lepo Perzejevo mamo, se je na prvi pogled zaljubil vanjo. Ona pa ga ni marala. Kljub njenemu nasprotovanju se je hotel na silo poročiti z njo.

Mati je za pomoč prosila sina Perzeja, ki se je trdno postavil na njeno stran. To ni bilo všeč kralju. Ker jo je Perzej zaščitil, se je zelo zameril kralju. Zato se ga je želel na vsak način znebiti. Poslal ga je v gotovo smrt, po glavo strašno nevarne Meduze. Od nje se še nihče ni vmil živ.

Meduza je bila grozna pošast. Imela je kot jeklo trdo kožo, ostre in dolge čekane, bakrene roke in zlata krila, s katerimi je lahko letala. Na glavi so se ji namesto las zvijali strupeni gadi. Kdor je pogledal to ostudno pošast, je v hipu okamenel.

Levo: Kit (Cetus), prikazan na zvezdnih kartah oz. v zvezdnih atlasih kot neka čudna pošast s čudno glavo, iz katere štrli kratek rog, iz ust pa dolg kačji jezik, spaka z dolgim luskinastim vratom, z razcepljenim delfinskim repom in s sprednjima šapama kot plavuti. Grda pošast, prekrita s školjkami in ovešena z morsko travo, naj bi bila podobna zmaju ali pa morda kakšnemu plazilcu iz zgodnjega obdobja Zemljine geološke zgodovine. Ti plazilci so pogosto priplavali iz vodnih globin in pri iskanju hrane pustošili obalo.

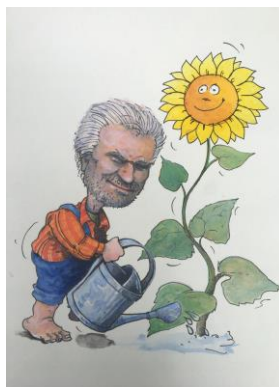
Desno: Perzej z odrezano Glavo Meduze; junak seveda ne gleda Meduze, ampak vstran, da ne bi okamenel.

In Perzej se je odpravil na težavno pot k smrtno nevarni Meduzi. Na poti do Meduze je srečal Hermesa, boga spretnosti in premetenosti, in Ateno, boginjo modrosti. Posodila sta mu meč, ki vse reže, sandale, s katerimi je mogoče leteti, in gladek ščit, v katerem se je vse videlo kot v zrcalu. Morske deklice – nimfe pa so Perzeju še povedale, kje živi Meduza in kako jo lahko premaga. V pomoč za boj z Meduzo so mu dale še neskončno raztegljivo malho in kapo, ki naredi nevidnega vsakogar, kdor se pokrije z njo.

Tako opremljen je prišel Perzej na otok, kjer je prebivala Meduza. Neviden se ji je približal v trenutku, ko je spala. Da ne bi okamenel, je šel proti njej ritensko in jo gledal v gladkem ščitu pred seboj kot v ogledalu. Previdno se ji je približal na letečih sandalih in pokrit s kapo, ji bliskovito odsekal glavo in jo urno stlačil v malho, da ne bi okamenel. Iz krvavega Meduzinega vratu se je v tem trenutku rodil krilati konj Pegaz. Perzej ga je precej ukrotil, zajahal in še vedno neviden s kapo na glavi hitro odletel daleč stran.

Ko je tako s Pegazom na hrbtu letel nad deželo, kjer sta vladala kralj Kefej in kraljica Kasiopeja, je ob morski obali opazil na skalnato pečino z verigami prikovano lepo kraljevo hčer, priceso Andromedo, da jo požre morska pošast, orjaški in ogabni Kit. Že se je približal Andromedi, ko se je kot blisk z neba tja spustil Perzej in Kitu pokazal Meduzino glavo, sam pa je pogledal stran. V trenutku se je Kit spremenil v neškodljivo morskno skalo. Tako je pred gotovo smrtjo rešil Andromedo, s katero se je pozneje tudi poročil.

To je del zgodbe o Perzeju, povezane s Kitom in Meduzo. V celoti jo preberete v mitu o Perzeju.

Narisal Edo, 2002